

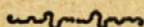
CVETJE

z vertov sv. Frančiška.

Časopis za verno katoliško ljudstvo,
zlasti za ude tretjega reda sv. Frančiška.

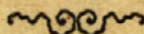
S privoljenjem cerkvenih in redovnih oblasti
vrejuje in izdaja

P. Stanislav Škrabec,
mašnik reda manjših bratov sv. Frančiška.

Vsebina 4. zvezka.

Božje zapovedi. Tretja zapoved	97.
Zv. Lukezij ali Lucij, prvi tretjerednik	100.
Šola in domača hiša. IV. pogl. Stariši so dolžni podpirati šolo z ozirom na časni in večni blagor svojih otrok	103.
S Kitajskega. Misijonska poročila p. Petra Baptista. IV. (Konec)	107.
Sv. Bernardin Sijenski. 13. pogl. Bernardin in observantje (Dalje)	111.
Spomini na moje romanje v Sv. Deželo. 36. Carigrad (Konec)	120.
Dve novi baziliki	122.
Število udov našega 1., 2. in svetovnega 3. reda l. 1906.	127.
Priporočilo v molitev	127.
Zahvala za vslišano molitev	127.
Za kitajski misijon	128.
Rimsko-frančiškanski koledar za leto 1907. Mesec aprilj	128.

V GORICI
Narodna Tiskarna
1907.

Izhaja v prostih obrokkih. Stane cel tečaj (12 zvezkov): 1 K 50 h.
Naslov za naročila: „Cvetje“ frančiškanski samostan v Gorici.

Nekoliko o naši obljudi.

Po starem pregovoru obljudba dolg dela. Kaker se mi zaterjuje pismeno in ustno, naši prijatelji že nekoliko nepoterpežljivo pričakujejo napovedano splošno tahigrafijo, morda, ker mislijo, da mora že kaj „pravdanskega“ biti, da povem po ribniško. In res, ke bi bil tudi v tej reči kaj vreden Horacijev „nonum prematur in annum“, moralo bi biti kaj pravdanskega; na vsak način pa upam, da se vsaj pre-nagljuje naše objavljenje ne bo moglo imenovati.

Kje so tista leta, ko se je začela učiti na ljubljanski gimnaziji Gabelsbergerjeva stenografija in je začela kaliti že tudi naša omenje-na stvarca! Mene namreč ni mikal tisti nauk zato, da bi se navadil hitro pisati nemščino; učil sem se nekoliko nemške stenografije le, da bi skusil narediti slovensko. Izvedel sem sicer kmalu, da je neki Heger na Češkem prikrojl Gabelsbergerjevo pisavo za štiri glavne slavenske jezike, češki, poljski, ruski in hervaški in dobil sem tudi njegovo delce; ali meni ni vgajalo, ker ni bilo zadosti vmerjeno po slavenskih glasovnih posebnostih. Skušal sem nekoliko drugači razdeliti pomene znamenj ter morda tudi kako novo iznajti. In ker do tedaj še nihče ni bil objavil kakega slovenskega berzopisa, sem sodil v svoji preproščini, da bi vtegnil moj nezreli načert vsaj kaj pripomoči k rešitvi te naloge. Poslal sem ga torej tja, kjer bi bil prav za prav jaz moral iskati pouka, in to se je zgodilo, ne da bi se bil upal potem vprašati, kako dotični gospod, prvi slovenski stenograf, Tanšek, sodi o moji prenaledbi. Nekoliko pa sem bil vender njegov učenec; vdeleževal sem se berzopisnih vaj, ki sta jih vodila na „rotovžu“ on in še neki drugi gospod — nemških seveda; jaz bi bil pa le slovenske rad imel! Ali prišel je čas, ko mi je tudi nemška stenografija koristila, da si se nisem v njej nikoli popolnoma izuril. Slovenske pa nisem potreboval in naravnost moram povedati, da sem se izuril v slovenski še menj ko v nemški. Zdaj pa hočem druge učiti, kar sam ne znam, in to po tem ko imamo tri lepe izdaje slovenske stenografije, in go-tovo primeroma dosti izurjenih slovenskih stenografov! Ali hočem tudi tu podirati, kar so drugi zidali, tudi tu delati zmešnjavo in begati ljudi? Ne! nočem. Kedor zna stenografirati slovenski, naj le mirno ostane pri svojem znanju. Moj namen je zgolj teoretičen: Pokazati, kako bi se dala na tem polju doseči edinstvo in popolnost, ki je mo-goča. O tem morem menda govoriti, ker sem o tem skozi mnogo let dosti mislil in v ta namen precej tudi bral.

Seznaniť sem se moral namreč tudi z drugimi nemškimi zistemi; najprej seveda s Stolzjevim, nadalje s Faulmannovim, Schreyevim in zlasti z zedinjenim Stolze-Schreyevim, z „nacionaljno stenografijo“ bratov Kunovskih in koliker toliko, še z raznimi drugimi. Na razvitek mojega slovenskega načerta, ki se je polagoma širil v obče slavenski in splošno fonetični berzopis je pa izmej vseh vplival nekoliko, za Gabelsbergerjevim, le Stolzjev; v čemer se vjema s kakim drugim, n.

CVETJE

z vertov sv. Frančiška.

XXIV. tečaj.

V Gorici, 1907.

4. zvezek.

Božje zapovedi.

P. S. Z.

(Dalje).

Tretja zapoved.

Tretja zapoved se glasi na kratko: „Posvečuj praznik“. V sv. pismu je bolj na dolgo tako-le izražena: Spomni se, da posvečuj sobotni dan. Šest dni delaj in opravljaj vsa svoja dela, sedmi dan pa je sobota Gospoda, tvojega Boga; ne opravljaj nobenega dela, ne ti, ne tvoj sin, ne tvoja hči, ne tvoj hlapec, ne tvoja dekla, ne tvoja živina, ne tujec, ki je znotraj tvojih vrat. V šestih dneh namreč je Bog vstvaril nebo in zemljo in morje in vse, kar je v njih, sedmi dan pa je počival; torej je Bog blagoslovil sobotni dan, in ga je posvetil¹⁾

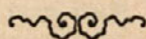
Iz teh besed sv. pisma je razvidno, da obsega tretja božja zapoved dve reči in sicer posvečevanje praznikov: „Spomni se, da posvečuj sobotni dan“, in zapoved dela: „Šest dni delaj in opravljaj vsa svoja dela“.

¹⁾ II. Mojz. 20, 8—11.

Toda potreba mora biti resnična. Neki skopuh je imel zvestega kerščanskega hlapca. Hotel je, naj mu dela tudi ob nedeljah, pa hlapec ne sluša. Obljubi mu za to posebno plačilo, pa zastonj. Norčuje se iz njegove pobožnosti, pa tudi to ne pomaga. Spomni se pa zgoraj v misel vzete besede Jezusove, stopi k njemu in pravi: „Ali ne veš, da je dovoljeno potrebno delo opraviti v nedeljo, saj pravi sv. evangelij: „Komu izmed vas bo osel ali vol v kapnico padel in ga ne bo izlekel takoj sobotni dan? Tvoja dolžnost je torej slušati in delati tudi v nedeljo“. Hlapec pa odverne: „Gospod! Če bo padel vaš konj ali vol v nedeljo v jamo, ga bom rad tudi v nedeljo rešil iz nje. Če bi pa imela žival navadno vsako nedeljo notri pasti, bi vam pa svetoval, jamo zasuti ali žival prodati“.¹)

Da boš v vsakem slučaju gotov, ali smeš delati ali ne, je najbolje, da prosiš za dovoljenje svojega duhovnega pastirja.

(Dalje prih.)

Zv. Lukezij ali Lucij, prvi trefjerednik.

Lukezij je bil bogat in skop tergovec na Toskanskem. Imel je ženo, Bona dona po imenu, ki je tudi samo na časne reči mislila. Oba sta bila na široki cesti, ki pelje v večno pogubljenje. Neskončno vsmiljeni Bog najprej razsvetli Lukezija, ki spozna, kako minljivo je vse časno bogastvo, in da ni vstvarjen za ta svet, temuč za Boga in nebesa.²)

„Kaj pomaga človeku, če ves svet pridobi, svojo dušo pa pogubi“. Mat. 16, 26. Lukezij proda svoje posestvo, izkupljeni denar razdeli vbozim; priderži si le njivico, ki jo je sam obdeloval, da bi pridelal potrebni živež za se in za svojo ženo. Tergovino popusti, da ne bi postal zopet skopuh. Takrat je prišel sv. Frančišek Asiški v Podžibonci, rojstno mesto Lukezijevo; obiskal je svojega starega znanca Lukezija, in zelo se je zavzel, ko je videl tako spremenjenega,

¹) Prim; Stinger, Das Gesetz der zwei Tafeln str. 78.

²) Po L' Aureola Serafica tom. I. pag 156.

zlasti, ko ga je prosil, naj mu da kake nauke, da bo sè svojo ženo mogel pobožno živeti mej svetom. Sv. Frančišek je sestavil na to kratko vodilo, kako naj živijo verni, ki ne morejo ali ne smejo sveta zapustiti, da bi stopili v redovni stan. Tako je vstanovil svetovni tretji red za moške in ženske. To vodilo sta poterdila papeža Honorij III. in Nikolaj IV., papež Leon XIII. so ga pa sedanjemu času primerno prenamerili in olajšali. Lukezij in njegova žena sta bila prva sprejeta v svetovni tretji red. Lukezij je nato zelo spokorno živel. Po zgledu sv. Frančiška se je namreč večkrat v letu postil po 40 dni; razen tega se je postil še štirikrat na teden, v ponedeljek, sredo, petek in soboto. Vbogim in bolnikom je pomagal, kaker je vedel in znal. Ko jim sam ni mogel pomagati, je šel za nje pobirat miloščino, jedi in druge potrebne reči. Zato ga je imela njegova žena za zmešanega; očitala mu je, da bo vse razdal in naposled še sam stradal. Sledeči dogodek jo je pa popolnoma spreobrn timer. Ko je namreč nekega dne njen mož že ves kruh razdelil vbozim, pride še eden in prosi vbo-gajme. Lukezij prav pohlevno reče ženi, naj sè zaupanjem v Boga pogleda v omaro, če je še kak košček kruha noter za tega berača. Bonadona sluša, odpre omaro in glej, polna je bila hlebcev najbolj-šega kruha. Od tega dne je skušala biti še bolj radodarna ko njen mož. Ko je Lukezij nevarno zbolel, mu je rekla, naj jo vzame seboj za tovarišico na tako dolgo pot v večnost. Lukezij je prosil Boga, naj izpolni željo njegove žene; in še isti dan jo je začela merzlica tresti in kmalu potem je vmerla. Ko se je tudi njemu pribli-žala zadnja ura, ga je spovednik opomnil, da naj se pripravi na odhod v večnost. „O predragi pater“, mu je smehljaje odgovoril, „ke bi bil tudi do zdaj čakal, da pripravim svojo dušo na smert, ne bi obupal, ker dobro vem, kako vsmiljen je Bog; brez straha pred smertjo in večnim sodnikom pa bi ne bil“. Nato se je ozerl proti nebu in izgovoril še te besede: „Zahvalim vsegamogočnega Boga, presveto in vedno devico Marijo, svojega sv. očeta Frančiška in vse svetnike, ker se čutim ne po svojem, temuč po Jezusovem zasluženju pripravljenega, brez vsake zveze sè svetom in prostega skušnjav sata-novih“. Potem je mirno v Gospodu zaspal 28. aprilja 1241. Pokopali so ga v frančiškanski cerkvi v Podžibonci; v stranski kapeli je njegov grob z latinskim napisom: „Corpus S. Lucisii qui omnium primus Tertio poenitentium Ordini sub seraphico Francisco nomen dedit anno MCCXXI. Quotquot adestis, veneramini“. Po naše: „Truplo sv. Lu-

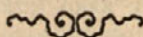
cezija, ki je mej vsemi prvi stopil v tretji spokorni red pod serafinskim Frančiškom leta 1221. Koliker vas je tukaj, častite“. Na njegovem grobu so se godili čudeži. Mestece Podžibonci ga je izvolilo za svojega patrona in verno ljudstvo ga je častilo ko svetnika. To nepretergano češčenje je poterdil papež Pij VI. Truplo pobožne Bonadone, žene zv. Lukezija, so pa Nemci vzeli v neki vojski z mestom Florencijo; pustili so samo njeno roko, ki je vsako leto dne 28. aprila izpostavljena v češčenje.

Zveličani Lukezij je torej prvi, ki ga je sprejel sv. Frančišek v tretji red, ker je resnično ljubil svojega bližnjega, ni bil zadovoljen, da je bil sam v tem redu, temuč je še druge zanj pridobival; zbral si je veliko učencev. Tudi vi, udje tretjega reda, zlasti možje, posnemajte svojega duhovnega brata zv. Lukezija v tem, da boste širili tretji red mej možmi in mladeniči. Ako nabirajo sovražniki svete cerkve nove ude, zakaj jih ne bi posnemali v tem možje in mladeniči tretjeredniki? Lepo število gorečih mož bi bilo v vsaki vasi najboljša bramba zoper sovražnike svete cerkve in tretjega reda. Zakaj eden pameten mož zda za deset žen. Ali ne slišite govoriti: „Kaj bo tretji red, ki obsega skoraj same ženske?“ Nemški duhovnik Koljping je večkrat rekel: „Najprej si moramo moške pridobiti, ženske bodo že same prišle“. „Kako pa naj širim tretji red?“ boš morebiti vprašal. Mesečne skupščine ali shodi, ako jih udje pridno obiskujejo, veliko pripomorejo k razširjanju tretjega reda, zlasti ako voditelj večkrat govori o koristi in vzvišenosti tretjega reda, dalje, ako slovesno sprejema nove ude in sveto redovno obljubo.

Tretji red širiš, ako priporočaš možem in mladeničem „Cvetje“, kjer berejo o koristi, dobrotah in duhovnih milostih, ketere ponuja tretji red svojim udom. Največ boš pa storil za razširjanje tretjega reda, ako se o njem pogovarjaš z možmi in mladeniči, ki so lepega vedenja in res pobožni ter ga jim naravnost priporočaš. Ke bi ti kedo rekel: „V tretji red bi se vpisal, ali ne vtegnem moliti vsak dan dvanaest očenašev, zdajavamarij in slava Očetu, tudi spoved opraviti vsak mesec ne morem in postiti se“, fakemu odgovori: Te očenaše lahko moliš, ko greš na delo, ali zmoli vsako uro po eden očenaš, ali šest dopoldne, drugo proti večeru. Posta vodilo nalaga samo dva, ali prav za prav samo enega, pred praznikom sv. Frančiška Serafinskega, ker veže post pred praznikom brezmadežnega spočetja Matere božje v našem cesarstvu vse verne; zavoljo enega postnega dne pa ne boš

vmerl. Ako resno hočeš, boš dobil v mesecu tudi čas, da opraviš sveto spoved in pristopiš k sv. obhajilu. Sicer te pa te dolžnosti ne vežejo pod grehom, in ke bi jih res ne mogel opravljati, prosi voditelja reda polajšanja. Ke bi vsak ud na leto samo enega novega pridobil, o, kako hitro bi se pomnožilo število gorečih kristjanov!

P. A. F.

Šola in domača hiša

P. A. M.

IV. Poglavlje.

Stariši so dolžni podpirati šolo z ozirom na časni in večni blager svojih otrok.

Slišali ste do sedaj, kako morete podpirati delavnost šole. Spoznali ste, da šola neobhodno potrebuje podpore domače hiše, ako hoče doseči svoj cilj. Upam, kerščanski stariši, da boste storili svojo dolžnost; saj to tirja tudi skerb, ki jo morate imeti za časno in večno srečo svojih otrok.

Ko je vam Bog otroke podaril, vam je naložil dolžnost, da po svojih močeh storite vse, kar je potrebno za njih časno in večno srečo. Pred vsem morate skrbeti za njih večno srečo. Privaditi jih morate lepemu kerščanskemu življenju, s katerim si bodo enkrat nebesa zaslužili. Skrbeti pa morate tudi za njih časno srečo, da bodo mogli izhajati na svetu. Olike in vzgoja, katero dobi otrok v šoli, je pa velikega pomena za njegovo časno in večno srečo.

Na prvi pogled je to očitno, ako se ozremo na večno srečo. Vaši otroci so na svetu za to, da bi Boga vedno bolj in bolj spoznali. In kje se otrok boljše nauči Boga spoznavati, kaker v šoli pri kerščanskem nauku? Vaši otroci so na svetu, da bi ljubili Boga. Ljubezem do Boga se pa kaže v spolnjevanju božjih zapovedi, v lepih čednostih. Ali pa nismo videli, kako je ravno šola poklicana v to, da otroke napeljuje k čednostnemu življenju? Vaši otroci so na svetu za to, da Bogu služijo in enkrat k Bogu v nebesa pridejo. Ali pa ne nagiba šola sè svojim podukom, z opominjevanjem in raznimi vajami

otroka k temu, da lepo kerščansko živi in tako svoj cilj doseže? Olike, izobrazba, vzgoja, katero šola podaja vašim otrokom, pa ni le v njih večno, temuč tudi v časno srečo. Razne okoliščine pospešujejo časno srečo človeka; od teh si hočemo ogledati le tri.

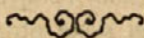
Pervi pogoj k časni sreči je, da si pridobi človek primerno službo v življenju, primeren poklic, da more sebi in svojim prislužiti, kar za življenje potrebuje. Vi kerščanski stariši pa sami dobro veste, kako težko se shaja na svetu, kako težko je zadostiti vsem potrebam življenja. Šoljski poduk in šoljska vzgoja pa je ravno podlaga, ki je namenjena za to, da si človek pridobi primerno službo. Šola sicer ne podučuje otroka v kakem posebnem poklicu, delu, obertu; tega se mora otrok sam priučiti, ko šolo zapusti. Zarad tega pa ne smete misliti, da je šoljska izobrazba brez pomena za prihodnji poklic. Nasprotno, splošna izobrazba, katero daje šola, posebno v branju, pisanju, računstvu, je potrebna, da more človek v svojem poklicu uspešno delati. Visokost poklica in dohodkov je večidel odvisna od tega, koliko se je kedo v šoli naučil. Marsikateri mlad človek je vže serčno obžaloval, da ni svojih otroških in mladostnih let bolj vestno porabil za pridno učenje. Večkrat je imel vže priložnost, pridobiti si boljšega kruha, ke bi bil le imel višo šoljsko izobraženost. Pa mlada leta so mu brez koristi potekla in kesanje je prišlo prepozno; zakaj „kar se Janezek ni naučil, tudi Janez ne zna“. Za poznejše življenje otroka pa ni le izobrazba duha velicega pomena, temuč tudi izobrazba serca. V kateremkoli poklicu človek živi, gospodarji in predstojniki tirjajo od njega posebno dve čednosti: pridnost in pokorščino. Kolikokrat se zgodi, da mladi ljudje zgube službo, ker jim manjka teh čednosti! Kaj naj pa gospodar počne z delavcem, ki lenobo pase, ali se mu derzno in vporno zoperstavlja? Ali pa ne navaja ravno šola otroka pred vsem k tem čednostim? Sreča na svetu je nadalje odvisna od tega, kako človek z ljudmi občuje. Človek ni rojen za puščavnika, on je družabno bitje. Vže po rojstvu je ud družbe, s katero ga vežejo sorodstvene, verske in politične vezi. Pozneje pridejo še razne prijateljske, družabne, tergovske in druge razmere. Tako je človek na človeka navezan in, če hoče dobro shajati, mora z ljudmi v dobrih, prijaznih razmerah živeti. Zato je potrebna neka izobraženost. Kedor hoče z drugimi zlasti v očitnem življenju občevati, mora znati dobro svoj materin jezik, mora znati vsaj nekoliko zemljepisa, zgodovine in računstva. Čim več zna, lažje in prijetniše bo živel v družbah. Pa ne

samo izobrazba v znanostih je potrebna, temuč tudi neketere npravne lastnosti mora imeti. Semkaj spada neka dostojnost, lepo obnašanje in zatajevanje samega. Potrebne so nadalje one čednosti, brez katerih ni mogoče z drugimi v miru živeti. Kedor hoče v miru živeti, ta mora znati poterpeti z drugih slabostjo, ta ne sme biti svojeglav in le svojo terditi, ta mora znati berzdati svoj jezik, krotiti svojo jezo, ta mora pred vsem imeti kerščansko ljubezen do bližnjega in jo tudi kazati. Glejte, kerščanski stariši, to mora človek imeti, ako hoče na svetu shajati in prijetno živeti. Ravno to pa uči otroka šola in zato je šolska vzgoja človeku res velikega pomena tudi za časno srečo.

Celo tudi za časno srečo v zakonskem stanu! In večina ljudi je poklicana v ta stan. Pa rekli boste: Kaj pa ima šola opraviti s prihodnjim zakonskim stanom mojih otrok? Prav veliko, kaker boste kmalu spoznali. Ker je to zlasti važno pri vzgoji ženske mladine, bomo pred vsem o tej govorili. Ni samo želeti, da je žena nekoliko izobrazena, ako hoče kot žena in mati svoje dolžnosti dobro spolnjevati. Ena prvih nalog žene je, da zna dobro gospodinjiti, to je, da zna zaslužek moža dobro porabiti, da ne dela nepotrebnih stroškov, da zna izhajati. Zato mora imeti pregled stroškov in dohodkov. Koliko gospodinj pride v največo stisko, ker ne znajo računati. Podpirati mora otroke, ko se pripravljajo za šolo in zato mora biti sama nekoliko podučena. Gospodinja mora imeti tudi potrebne čednosti. Pokorna mora biti možu. Varovati se mora svojeglavnosti, drugače ne bo miru v hiši. Prijazna in ljubezniva mora biti, da možu olajša življenje in prežene skerbi. Paziti mora na red in snago, pri sebi, pri otrocih, v hiši, da možu, ko se vtrujen verne, domačo hišo prijetno stori in ga ne sili v kerčme. Te čednosti pa niso le potrebne za srečo v zakonu, temuč potrebne vsakemu dekletu, ako hoče priti do zakonskega stanu. Pameten in pošten mladenič posebno na te čednosti gleda, predno se za celo življenje zaveže. Koliko zarok se je že razderlo, ker je ženin spoznal, da je nevesta zapravljiva, lena in ne bo nikoli dobra gospodinja. Iz tega boste kerščanski stariši lahko spoznali, da šolska vzgoja in izobrazba mnogo pripomore za srečo v zakonu. Vednosti in čednosti za srečo v zakona se uče v šoli. Toraj ste vi stariši dolžni šolo podpirati, ako hočete srečne videti svoje otroke. Da se o tem še bolj prepričate, vam povem k sklepu še par misli.

Stari pregovor pravi: „Človek se ne uči za šolo, temuč za življenje“. To pomeni: Kar se je otrok v šoli naučil, nima toliko pomena

za čas, ko hodi v šolo, temuč za poznejše življenje. Delo in trud učenca ni v prid učenika, temuč koristi le učencu. In videli smo, koliko mu to koristi. Vprašam vas torej, kerščanski stariši: Ali spozna otrok sam to korist šoljskega poduka? To je nemogoče. Kaj razume neskušen otrok o prihodnosti in o zahtevah življenja? Kako bo razumel, v katerih razmerah je delavnost šole z nalogami življenja? Zato je otrok še nesposoben. Sluti sicer, da se mora s pridnostjo in lepim obnašanjem v šoli pripravljati za poznejše življenje, vendar je njegova volja še preslaba, da bi se mogla dolgo zoperstavljati vsemu vabljenju lenobe in razposajenosti. Pa ravno z ozirom na to otroško neskušnost in omahljivost je dal Gospod Bog otroku dva vidna angelja varuha, ki morata sè svojo skušnjo in veljavo otroka podpirati in na pravi poti vzdržati. Taki vidni angelji varuhi ste vi, kerščanski stariši, in gorje vam, ako to svojo dolžnost zanemarjate. Pa ne samo z ozirom na prihodnost vaših otrok ste dolžni šolo podpirati, temuč tudi z ozirom na sedanjost. Znano vam je, da otroci navadno ne ljubijo šole, da se jim zdi sitno in prisiljeno v šolo hoditi in komaj čakajo, da bi se je znebili. Od kod to? Od tod, ker zaradi lenobe v šoli ne morejo napredovati in zaradi tega nimajo veselja za šoljski poduk, deloma tudi od tod, ker jih učitelji v šoli večkrat grajajo in kaznujejo zaradi njih lenobe in razposajenosti. To jim napravi šolo tako zoperno. Ali je pa to v redu? Ne; temuč šoljska leta bi morala biti otroku najlepša leta v življenju; saj je mladost pomlad življenja, brez skrbí in polna veselja. Kedo je pa vzrok, da se človeku najlepša leta zagrene? Ne šola, ki hoče le dobro, ne duhovni in svetni učitelji, ki vestno spolnjujejo svoje dolžnosti, temuč vi, stariši, ki šole ne podpirate. Zakaj, ke bi vi otroke priganjali, da bi se za šolo dobro pripravljali, ke bi otroke vadili v lepih čednostih, bi tudi v šoli napredovali, bi mesto graje in kazni želi pohvalo, bi se z veseljem in pridno učili. Torej kerščanski stariši, ako svoje otroke resnično ljubite, podpirajte šolo, zakaj v vaših rokah je lepe mladostne dni vaših otrok srečne storiti. Tako se bodo vaši otroci še v starosti z veseljem spominjali na šoljska leta.

S Kitajskega.

Misijonska sporočila iz pisemp. Petra Baptista Turka.

IV.

(Konec.)

Za zdaj še nekaj družega. Ni dolgo, kar je minil predpust, čas ženitev in možitev. Tudi tu smo jih precej zvezali. Pagani narede večinoma sami mej seboj, brez bonca, kedar ravno pride. O ženitovanjskih cerimonijah teh in onih sem nekaj videl, nekaj zvedel. Če vam je drago, berite!

• Kitajci se jako radi ženijo in kitajke nič menj rade može. Če bi gdo stopil mej nje z besedami sv. Pavla: „Gdor tedaj omoži svojo devico, prav stori, in gdor je ne omoži, bolje stori“, (I. Kor. 7. 38), in jim stvar še malo razložil, bi ga pognali. Stariši niso ničesar bolj veseli, kaker, če imajo vse otroke v zakonskem jarmu. Kaj je temu vzrok? Prazna vera! Oni mislijo, da mrtvi veliko lakoto in žejo terpe; da hodijo nazaj k svojim dragim, iskat jedi in pijače. Gdor teh nima, mora stradati. Zato se vsak zelo boji umreti brez naslednikov. In čim več jih pusti za seboj, tim lažje se loči od sveta, ker je terdno prepričan, da se mu bo tam dobro godilo, da bo imel dovolj jesti in piti. Res bi jim ne bilo treba stradati, ke bi bilo tako, kaker mislijo. Hvaležni sinovi in hčere jim bogato in dobro obložje mize, da bi se okrepčali. Lehko, ker se rajniki samo z gledanjem nasitijo, drugače vse njim ostane. Vsaka hiša pripravlja take darove prednikom. Poleg tega ima vsaka večja vas tempelj v isti namen. Po stenah so razobešeni imeniki pradedov posameznih družin, do tisoč let nazaj. Kdor vmre brez potomkov, tega ime ne pride na ono listino in nihče mu po smerti ne daruje. Kaj tacega pa kitajec nima rad. Nekoliko že iz znanega vzroka, še bolj, ker velja to za sramotno. Da se temu ogne, vsak gleda, da se čim prej oženi. Ako se sam kmalu ne spomni, ko je toliko odrasel, že stariši poskerbe. Oni imajo tudi pravico svojim sinovom neveste izbirati, ne sami. Pri vas oče in mati le ugibljeta, ketera bi bila boljša in jo k večjemu še nasvetujeta sinu; tukaj mu jo kar določita, seveda po vsestranskem prevdarku. Navadno je sinu koliker toliko že znana, ker jo najraje poiščejo pri prijateljskih družinah. Pogosto jo pa šele pri poroki spozna, ko je že prepozno se je braniti, ako mu ni po volji. Ta navada je od ene strani dobra, od

druge slaba. Dobra, ker izključi ona znanja mej mladino, ki so če ne pregrešna, gotovo nevarna ter tolikokrat onemogočijo častno in srečno zakonsko zvezo. Slaba, ker se lahko spravita v zakonski jarem dva, ki ne gresta skupaj, ki sta popolnoma brez vsega mejsebojnega nagnenja. To nasprotje se pozneje prej poostri, ko ublaži in zakon je nesrečen. Mlade odpuščene žene po sirotišnicah so tega priče. Zato skušamo mi take zveze preprečiti, kajpada le tedaj, ako je vsaj eden od namenjencev naš. Pred vsem vplivamo na stariše, naj glede tega nikar preveč slepo ne ravnajo. Ob enem poizvemo od ženina ali neveste ali od obeh, če sta zadovoljna, kar so ukrenili stariši; seveda že prej, predno so se začele priprave za svatbo. Ždaj torej pogledjmo, kako se verše svatbe, paganske in naše.

Če so se poganski stariši mej seboj domenili in sklenili, da se naj ta in ta vzameta, pokličejo vražarja, da jim pove, kako bo s tem zakonom, ali bo srečen ali ne. Ko bi vražar rekel, da ne, bi se takoj razderlo, četudi bi si mladi par želel zveze. In ke bi on rekel, da, se morata zvezati, čeravno se ne moreta videti, ako se poznata. Vražar pa že ve, da bo zanj boljše, če prorokuje srečo; zato mu znamenja vedno le dobro kažejo. Nato narede ženitovanjsko pismo, katero podpisujejo stariši ženina in neveste. To je nekaka zaroka. Kmalu dobi zaročenka od svojega zaročenca razne dari, svilene obleke, preproge, vezenine in druge podobne drobnarije. Ona mu verne celo, če le mogoče svileno možko obleko za poroko. Oba priložita še male kruhe, ki se razdele mej sorodnike v znamenje, da bo ženitnina v rodu. Dote nevesta nič ne prinese k hiši. Če je bogata ali ne, se pokaže pri bali. Ta je menda tako v navadi, ko pri vas, saj v nekaterih krajih. Vso pripravo, vse orodje, ki je potrebno gospodinji pripelje sè seboj. Tisti dan pred poroko spravijo mej vpitjem in godbo te stvari na ženinov dom, kjer se vse razstavi, da more vsaki ogledati. Proti večeru istega dne pošlje ženin nevesti nosilnico, znotraj z erdečo svilo prepreženo, če je količkaj premožen. Tudi iz tega se spozna, da ima nekaj pod palcem. Včasih je pa baharija zraven. Na domu obeh je mejtem hrupno gostovanje.

Na dan poroke, pridejo zjutraj zgodaj odposlanci ženinovi, da spremijo nevesto na njegov dom. Ona jih že opravljena čaka. Ko so povedali, čemu so prišli, se takoj vsede v nosilnico, ketere okence z erdečim zagernejo. Godba veselo zaigra, nosači vzdignejo in spreved se pómika proti novemu domu. Otrok, malih in velikih, ob takih pri-

likah gotovo ne manjka, zato tudi vpitja ne. Vsa ta reč je prav podobna pustnemu pogrebu.

Ženinovi svatje nesterpno čakajo nevestinega prihoda. Strel in krik naznani, da se bliža. Eni hite naproti, drugi se zbirajo v izbi, kamer imajo nosači postaviti novo gospodinjo. Ženin čaka sam v drugi izbi, ako jih imajo več. Ko so položili nosilnico z nevesto na tla, pristopi družica, odgerne zastor in jo povabi, naj gre h ženinu, kar se takoj zgodi. Tu se mnogokrat šele spoznata. Po kratkem pogovoru prideta skupaj k svatom, da vpričo njih skleneta zvezo. Aljtarček, brez keterega ni nobena paganska hiša, je za ta dan bolj prazničen. Tam oba poklekmeta, hvalita dobre bogove, da so ju varovali in zedinili, obenem prosita, da bi jima bili še nadalje naklonjeni. V ta namen jim darujeta sadja, vina, kadila. Še par poklonov in poroka je pri kraju. Zdaj se začne vesel obed z raznimi voščili, samo brez plesa. Vender ena dobra stran skvečenih nog kitajskih žensk! Po teh slovesnostih je mlada žena nekaj časa prosta, vsak, domačin in tujec jo more priti pogledat. Sama seznanj svojega moža se sorodniki, če ga že ne poznajo. Potem se začne vsakdanje družinsko življenje, tu bolj, tam menj srečno, kaker se ravno razumeta. Splošno rečeno moramo priznati, da jim je zakonska zveza sveta, kar jim je kot paganom gotovo v čast.

Poglejmo zdaj, kako naši sklepajo zakon. Umevno je, da vse ono, kar je očitno pagansko odpade. No, če se hočejo družih domačih navad deržati, jim ne branimo. Večinoma se jih tudi derže, posebno, če se zveza verši doma, brez misijonarja.

V misijonskih deželah sv. cerkev ne zahteva, da bi se morali vsi zakoni sklepati pred misijonarji. To bi bilo mnogokrat za nje in za poročence pretežavno, da, tu in tam skoraj nemogoče. V takih slučajih napravijo zasebno. Ko pride misijonar v tisti kraj, bere za novoporočence sv. mašo in blagoslovi zvezo, ne da bi še enkrat zahteval usodepolni: „hočem“. Hvala Bogu nas je zdaj že toliko, da taki zasebni zakoni niso pogosti. In če se verše, imajo prav lep, verski značaj.

Ko so prinesli nevesto na ženinov dom, jo spremita dva najbližja sorodnika na sredo izbe, kjer se ima zveršiti slovesnost. Globoko priklonjena in zakrita stopa mej versto sorodnikov, da je nihče ne more videti v obraz. Pri okrašenem domačem aljtarčku se združi z ženinom. Tisti, ki v slovesnost, jima veli, naj se globoko priklonita,

poklekneti in moliti Boga, trojedinega. Drugo povelje se glasi: naj se prebere zavezna molitev. Takoj začne eden na glas brati sledečo izpoved:

„Ta in ta dan, tega in tega meseca, za vlade tega cesarja naznanjam vpričo presvete Trojice, Očeta in Sina in sv. Duha, vsemogočnega Boga, ki je čisti duh in je nebo in zemljo in vse stvari iz nič ustvaril, ki je pri stvarjenju prvega človeka zakon h časti zakramenta povzdignil, ki predstavlja čudovito ljubezen zveličarjevo do njegove sv. cerkve — da se je A. z B. iz družine C., postavno zaročil in naznanja, da denes, na dan svoje poroke, oba pred Bogom enega duha in enega serca, odkrito želita, do smerti se zavezati kot mož in žena. Na kolenih prosimo Najvišjega, naj uterdi in blagoslovi njuno voljo, jima blagovoli podeliti srečo, mir in pokorščino do svojih zapovedi; da ga bosta enkrat na veke hvalila. Amen.“

Nato jima voditelj reče naj vstaneta in si data znamenje, da sta zadovoljna s tem, kar se je prebralo. Oberneta se eden proti drugemu in se pozdravita. Ženin tako, kaker sem že povedal. Nevesta se prikloni, prekriža roke na persih, se zasuče na obe strani nekako v polkrogu, in pusti roke pasti. To je kitajski: hočem. Potem molijo ali pojejo vsi navzočni: „Blager vsem, ki se boje Gospoda; ki hodijo po njegovih potih. — Zakaj delo svojih rok boš vžival; blager tebi in dobro ti bo. — Tvoja žena je kaker polna vinska terta ob steni tvoje hiše; tvoji otroci so kaker mlade oljike okoli tvoje mize. — Glej! tako bo oblagodarjen človek, ki se boji Gospoda. — Blagoslavljalj te Gospod iz Sijona in glej srečo Jeruzalema vse dni svojega življenja; in glej otroke svojih otrok, mir Izraelov“. (Ps. 127).

Cerimonija je končana. Sledi obed, kaker pri paganih.

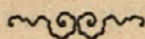
Opisanega obreda si kristjani niso sami izmislili. Misijonarji so jih naučili po navodilu in poterilu višjih. Zato je to povsod enako, mejtem ko so druge ženitovanske navade v raznih krajih različne, pri kristjanih in paganih.

Ako se zakon popolnoma cerkveno sklepa se obred ne loči mnogo od pri vas običajnega. Oklici izpadejo. Misijonar mora po drugi poti zvedeti, če je kak zakonski zadržek.

Iz zgoraj povedanega ne smete sklepati, da so kitajci nezderžni ljudje, nedostopni evangelijskemu svetu sv. čistosti. Vzrok, da deviška čistost mej pagani nima prijatelov, sem vam navedel. Oni, katerim je naša sv. vera zjasnila pojme o posmertnem življenju, že drugače so-

dijo o njej. Na stotine kitajskih devic nam to jasno priča. Te so res plemeniti cvet misijona. Ene so se pridružile evropskim redovnim sestram, ki delujejo v misijonu in jih je marsikje že polovico; druge žive mej svetom s časno obljubo sv. čistosti, ali tudi brez nje. Zato je treba moškega, junaškega duha, če pogledamo njih razmere. Toda enkrat narejenega sklepa ali celo obljube, ne omaja nihče več. In koliko dobrega store te device! Kar zaslužijo s pridnim ročnim delom, gre večinoma za misijone. Same jako skromno živijo. Z največjim veseljem pričakujejo, gđaj bo prišel misijonar v njih kraj, da bodo opravile sv. spoved in prejele Jezusa. Že delj časa prej si prihranjujejo sapeke, da koliker se da postrežejo svojemu duhovnemu očetu. Koliko so nadalje vredna njih navodila! Ker jim je vse dobro znano, vedo, kje je bolj pripravna zemlja za besedo božjo. Mnogo jih same pripravijo k naši sv. veri in jih takrat misijonarju predstavijo. In koliko paganskih otročičev kerstijo in kot angeljce pošljejo v nebesa! Njim je mnogo lažje priti v družine, ko misijonarju, tujcu. In vboge zaveržene červičke pred vsem njih usmiljene roke otmejo gotove smerti. Čast jim! —

Ti žlahtni sadovi, ki jih je že rodilo kerščanstvo, so nam porok, da se bodo tudi tu začeli v svojem času vzdigovati samostani, kjer bo čist rod prepeval Bogu slavo.

Sv. Bernardin Sijenski.

P. B. M.

13. Poglavje.

Bernardin in observantje.

(Dalje.)

Razmere mej konventualjci in observanti so bile, vsaj v začetku, precej prijazne. Mnogi konventualjci, dasi niso imeli sami poguma, da bi bili prestopili v ostreje samostane, so venderle v sercu observante čislali; in tudi redovni generalji¹⁾, dasi vzeti izmejs konventualjcev, so

¹⁾ Versta generaljnih ministrov v Bernardinovi dobi: 1387—1405, Henrik Alferij (Alferius), observantom naklonjen.

skoraj brez izjeme bili observantom naklonjeni, zlasti, ker so ti ponižni in pobožni bratje mnogo pripomogli k ugledu celega reda. Posebno na Laškem so vživali observantje nekako samostojnost; vplivne redovne službe pa so imeli vendar vse konventualjci.

Ali razmere so se predrugačile, ko so se observantski samostani namnožili in se je pokazal njihov vpliv. Sedaj je prišlo do vprašanja, kedo bo imel vodstvo celega reda, ali še vedno konventualjci, ali pa po pravici observantje? V takih okoliščinah je šlo jednim kaker drugim naravnost za obstanek. Pri razmerah, kakeršne so bile v starih, n. pr. benediktinskih samostanih, bi si bili pomagali s popolno ločitvijo, ali pri strogi enotnosti, ki je bila od začetka v frančiškanskem redu¹⁾, to ni bilo tako lahko.

Papež Martin V., ki je bil zavzet za observante, je menil rešiti težavo na ta način: observantje ostanejo pod vodstvom konventualjcev, pa pod tem pogojem, da bodo ti natančneje spolnjevali vodilo. Ta misel je bila vseh tudi najimenoitnejšemu učencu Bernardinovemu, Janezu Kapistranskemu. Papež je sklical torej l. 1430 v Asiz redovni kapitelj. Tu je bil odstavljten tedanji redovni generalj, in na njegovo mesto izvoljen Viljem Kazaljski, pobožen mož, ki je veljal za prijatelja observantov. Observantje so se odpovedali generalnim vikarijem in sestavile so se pod vplivom in s sodelovanjem Janeza Kapistranskega vstanove Martinove („Statuta Martiniana“), ki so merile na odpravo

1405—1420, Anton Angelj Pireški (de Pireto), tudi observantom naklonjen.

1421—1423, Angelj Salvetto, goreč za reformo.

1424—1430, Anton Maški (de Massa), priljubljen pri papežu Martinu V., ki mu je izročal važna opravila (n. pr. poslanstvo na carigrajski dvor zaradi združitve obeh cerkev). L. 1430 ga je pa ež izbral za škofa v rojstnem kraju. — V redovnem oziru je bil premehak in popustljiv.

1430—1442, Viljem Kazaljski (de Casali); observantom naklonjen. Neketeri mu štejejo v zlo, da je izposloval polajšanja (dispenze) konventualjcem. Vmerl je objokovan od konventualjcev in observantov.

1443—1449, Anton Ruskonski (de Rusconibus) je prepustil observantom samostojno vlado, prideržaje si le neko subordinacijo (podložnost).

¹⁾ Samostani starih redov niso bili v nobeni zvezi mej seboj. — Kardinalj Hugolin pa je zasnoval frančiškanskemu redu strogo enotno vlado. Predstojnik samostana ni, kaker v starih redovih opat, neodvisen gospodar, ker mora pripadati vsak samostan k redovni provinciji, katero vlada provincialj z definitorji; in čez vse provincije celega reda je generaljni minister z generaljnimi definitorji.

ali vsaj na omejitev razvad v konventualjskih samostanih. Janez Kapistranski pa je bil izvoljen za tovariša generaljnega ministra, z nalogo, gledati na to, da se bodo „vstanove“ spolnjevale.

Lepa sloga pa ni dolgo trajala. Že čez malo tjednov se je zdelo konventualjcem breme pretežko. Dasi je generalj stal na strani gorečih, vender ni hotel konventualjcev žaliti, in ni silil k natančnemu spolnjevanju „vstanov“. Zdaj so se pa observantje pritožili, da so zastonj žertvovali svojo neodvisnost ter so zahtevali staro upravo.

V tem času, l. 1431, je vmerl papež Martin V. in sledil mu je Evgenij IV., ki je na pritožbe observantov določil, da naj bo v glavnih rečeh v frančiškanskem redu zopet vse tako, kaker je bilo pred asiškim kapiteljnom. Evgenij IV. je storil še več; postavil je čez vse observante Janeza Kapistranskega za apostolskega komisarija z obširnimi pravicami, in mu naročil, naj čem preje skliče generaljni kapitelj v Bolonjo¹⁾.

Janez Kapistranski je vladal vse observante od leta 1431 do leta 1438. Tega leta je obiskal papeža Evgenija IV., prijatela svojega, ter ga prosil, naj ukrene, kar je treba, da bo imenovan za observantskega generaljnega vikarja v Italiji Bernardin. Evgenij IV. je ti prošnji ugodil, in tudi generaljni minister je bil berž pripravljen vstreči papeževi želji.

Tri leta (1433—1436) je Bernardin v Kaprioli vrejeval svoje spise²⁾. Leta 1436 pa je na prošnje, ki so mu iz raznih krajev Italije

¹⁾ Do tega generaljnega kapiteljna se je obernil papež Evgenij IV., naj izbere šest vzglednih, učenih redovnikov, da mu bodo pomagali izvršiti njegove načerte. Kapitelj je vstregel papeževi želji. — Čudno bi se pa vtegnilo komu zdeti, zakaj ni bilo v številu teh mož Bernardina. Morebiti ga niso hoteli odtegniti pridigarstvu; še verjetniše pa je, da se je sam branil pustiti misijonsko delo. — Naj omenimo kaj malega vsaj o imenitniših teh mož. Janezu Kapistranskemu je papež izročil misijone v Italiji; Jakoba Marškega je poslal v Bosno in na Hervaško; Aljberta Sarteanskega na Jutrovo, da bi delal za zedinjenje gerške s katoliško cerkvijo, h čemur so takrat gerški cesarji sami roko ponujali. Pozneje je papež tudi Janeza Kapistranskega, bl. Jakoba Primadicija in še neketere druge poslal na Jutrovo. In res se mora reči, da so manjši bratje mnogo pripomogli k sklicanju cerkvenega zbora za združenje vshodne in zahodne cerkve. Sešel se je ta zbor v Ferrari l. 1438; v začetku l. 1439 pa so ga premestili v Florencijo in od tam l. 1442 v Lateran v Rimu.

²⁾ Semtertje je obiskal bližnjo Sijeno, in da se sijenčanje niso dali od nobene stranke nahujskati, da so ohranili mir, mejtem ko so nekoč v tistem času nastali hudi boji proti papežu Evgeniju IV., to je pripisati njemu, njegovim dogovorom z mestnimi očeti in njegovim pridigam k ljudstvu.

došle v njegovo samoto, zopet začel širje misijonsko delovanje, kete-rega pa je moral, ko je bil l. 1438 meseca julija imenovan za generalnega vikarja observantov v Italiji, vnovič pretergati¹⁾).

Rad bi bil sicer odklonil imenovanje, ker je sprevidel, da bo prisiljen, morebiti za več časa, misijonarjenje opustiti, vendar se povelju svojih višjih ni hotel vstavljati; z gorečnostjo je nastopil novo službo. Prebival je navadno v Kaprioli. Ali, kaker je imel povsod svoje oči, tako ga je bilo videti, keder je bilo treba njegove navzočnosti, zdaj tu zdaj tam.

Pod njegovim vodstvom so nadalje observanti lepo napredovali. Bernardin je gledal posebno na to, da so se deržali vboštva in ponižnosti. Da bi sprejemali denar, tudi v pobožne namene ni dovoljeval. Saj vemo, kako je zavernil radodarnost zvitega Viskontija v Milanu! In že l. 1427 je pravil v neki sijenski pridigi, da so bratje, ki se izdajejo za observante, pa pobirajo denar, perstane in drugo dragoceno kovino, da dajejo delat iz tega križe, kelihe in sploh potrebno orodje za cerkve, pa on takih ne pripoznava za svoje. Svaril je pred njimi: „Ako vam pride tak brat naproti“, je dejal, „in terdi, da je izmejnih, ki se brata Bernardina derže, ne verjemite mu! Kaker ima zlatar znamenje, ki pove, ali je draga kovina s kako drugo mešana ali ne, ravno tako boste spoznali iz tega, kako se derži proti denarju, ali je dotični na moji strani, ali ne.“

Bernardin je hotel tudi, da naj ostanejo bratje ponižni. Ko se je Aljbert Sarteanski vračal z Jutrovega, kamer je šel na ukaz papeža Evgenija IV., mu je ta poslal sijajno spremstvo naproti. In mej ljudstvom, ki je Aljberta pozdravljalo z radostnimi klici, je bil tudi Bernardin. Zavoljo starosti je jezdil na oslu. Ko je tedaj videl, kolika čast se skazuje njegovemu učencu, mu pravi: „Brat Aljbert moj, pazi

¹⁾ Mejtem, ko so cerkveni očetje zborovali in pretresovali v Ferrari za katoliško cerkev važna vprašanja, je Bernardin tamkaj ljudstvu pridigoval. Zavoljo kuge je papež prestavil cerkveni zbor iz Ferrare v Florencijo. Bernardin pa je kljub temu ostal v Ferrari, in nadaljeval tam svoje pridigovanje. Rekel je Ferrarcem, da bo kuga prenehala, kaker hitro bodo poboljšali svoje življenje. Kuga je res ponehala. — Iz Ferrare se je vernil Bernardin v Sijeno. Ko je generalni minister, ki je tedaj v Sijeni prebival, izvedel o Bernardinovem prihodu, ga je poklical k sebi in imenoval za generalnega vikarja. — Generalni vikarij je imel čez observante tiste pravice kaker generalni minister čez celi red, le toliko je bil od njega odvisen, da ga je on nastavil ali poterdil.

na noge!“ Aljbert na te besede skoči dolu, objame Bernardina, in mu ponudi konja, češ, da bo on jahal osla. „Tega ne!“ odverne svetnik, „spodobi se, da jezdiva tako različno. Ali skerbi, da te prazna slava ne oslepi, in ti ne vzame plačila za mnogo truda.“

Ponižnost torej in vboštvo v duhu je Bernardin svojim bratom priporočal, ali nikaker in nikoli v b o š t v a n a d u h u. Na svojih potih je imel priliko v raznih krajih v dotiko priti s svojimi brati; in našel je semtertje brate duhovnike, ki niso imeli potrebne učenosti; še nalašč so jo nekateri zanemarjali, da bi se tem lažje ohranili v ponižnosti. Bernardin pa, ki je poznal čas in vedel, s koliko gorečnostjo so se tedaj poprijemali humanisti učenja in koliko slavo in spoštovanje so si s tem pridobivali, ni bil njih mnenja, ampak je hotel, da bi imel njegov red obilo učenih mož, zakaj — tako je modro sodil — čem izobraženiši bodo bratje, tem več bodo mogli storiti v korist ljudstva in v čast božjo. Zato je on ko generaljni vikarij vstavljal šole za primerno izobrazbo redovne mladine¹⁾. V Perudži je v samostanu sv. Frančiška (v Monteripidu) nekoliko časa tudi sam s brate učil bogoslovje. In zgled njegov je blagodejno vplival.

Tako je opravljal Bernardin svojo službo z modro in neumorno gorečnostjo.

Kmalu potem ko jo je nastopil ga že vidimo v Akvili, v napoljskem kraljestvu²⁾. Neki Julijan Nuci, mlad plemič, je bil postavil tam iz svojega premoženja observantski samostan, ter mu je bil nato predstojnik sedem let. Pa bil je odurno ošabnega obnašanja, tako, da se ga je redovna družina naposled naveličala, ter ga pognala iz samostana. Ali nato je delal na vse načine velike sitnosti sobratom, in bi jih bil naredil še več in hujših, ke bi ne bil Bernardin prišel ter ga ne izključil iz provincije.

¹⁾ Na Bernardinov ukaz je spisal Janez Kapistranski tudi razpravo: »*De promovendo studio inter fratres minores observantes*«.

²⁾ Akvilo je tiste čase obiskovalo mnogo nezgod. Leta 1424 je nesrečno končala neko vojsko. Čez dobrih 10 let je prišla nad njo nova vojska. Kraljica napoljska Ivana II., ki ni imela sama potomkov, je posinila mladega aragonskega in siciljskega kralja Aljfonza V., ki mu je po svoji smrti namenila napoljski prestol. Pozneje pa se je premislila; hotela je svojo državo zapustiti Anžuvincem. Zato je prišlo po njeni smrti (11. febr. 1435) mej Aljfonzom in Anžuvinci do vojske, ki je trajala do 2. jun. 1442, ko je Aljfonz V. zmagal. To so bile žalostne razmere. Pa Bernardin je ravno v takih skušal pomagati, in dosegel je tudi tu s svojo gorečnostjo lepih vspehov.

Tudi od strani konventualjcev se je ogrenila Bernardinu marisikatera ura. Papež Evgenij IV. je namreč hotel frančiškanski red ves prenoviti, po duhu serafinskega ustanovitelja. Konventualjci pa se s to njegovo namero niso strinjali, in ker se niso mogli po robu postaviti papežu samemu, so se pa tem bolj zadirali v Bernardina, generaljnega vikarja.

Hude napade je naposled imel prestajati od paganskih humanistov. Mnogi izmej njih so bili popolni brezverci v mišljenju¹⁾ in življenju²⁾. Kaj čuda, ako tem ljudem, ki bi bili radi brez sramu in lastne škode pagani, ni bilo po godu kerščanstvo, ki uči in zahteva, da bodi človeško življenje kaj družega ko vživanje, da bodi zatajevanje; kaj čuda, ako so jim bili na poti katoliški duhovniki³⁾, ki morajo prepovedati marisikaj, česar paganstvo ni prepovedovalo; kaj čuda, ako so jim bili tern v peti redovniki⁴⁾, ki so jim sè svojim življenjem molče pridigovali neljub nauk; tudi ni čudno, ako so vbožne brate

¹⁾ Humanist Puljči (143—1487) je pisal: »Kljunače, fina vina, dobre postelje pričakujejo neketeri ljudje na drugem svetu, in se dado s tem menihom zapeljati. Kar se nas tiče, pojdemo v černo dolino, kjer ne bomo slišali več aleluje peti ... Kaker rozina v potici, tiči duša v telesu.« (Primeri, Grupp: System u. Gesch. der Kultur, II. S. 331.) — Valla (1407—1465) pa v delcih »De voluptate dialogus« (1431) in »De vero bono« (1433) dokazuje, da je namen življenja — vživanje: »Voluptatem esse verum bonum ego vero aio atque affirmo, et ita affirmo, ut nihil praeter hanc bonum esse contendam.« — »Kedor je bogu posvečene device izmislil«, pisal je mej drugim Valla, »je gerdo šego vpeljal, in podpira vražo, ne a vero. Vsi bogovi, izvzemši Minervo, so bili poročeni, in Jupiter, koliker je bilo v njegovi moči, ni terpel devic.« (Primeri Pastor: Gesch. der Päpste, I., 15.) »Podle ženske«, pisal je isti Valla, »so človeštvu koristniše, ko redovnice in device ... Kedor ženske redove čisla, je bebec ali pa ima pri tem svoj dobiček.« (Primeri: Lusini; La Chiesa e le origini del Rinascimento, pg. 218).

²⁾ Da so po starem epikurejskem geslu »sequere naturam — vživaj!« humanisti res tudi ravnali, lahko verjemo, ako beremo, kako si naj bolj glasoviti mej njimi v svojih spisih očitajo ostudne grehe; tako n. pr. dolži Fileljfo Porčella, Valla Podža, Podžo Vallo in Fileljfa sodomije. (Lucini, op. cit. pg. 213).

³⁾ Podžo (1380—1459) v svojih opolzlih »Faceciji« pripoveduje grozne vmazanosti o duhovnikih, »lisjakih, ki brez truda bogaté«, in jih smeši na vse mogoče načine, da bi jim veljavo izpodkopal. (Do l. 1500 je dosegel ta pamflet 26 izdaj.)

⁴⁾ Podžo in Valla n. pr. sta dokazovala, da je redovni stan nesmisel, badastoča, največja zmota, in verhutega hinavščina, za katero se pregrešnost skriva.

(„frate“) huje napadali, kaker stare redove, n. pr. benediktine¹⁾).

Tudi našemu svetniku niso prizanašali in to tem menj, čem večji je bil njegov vpliv²⁾). Hudi so bili nanj, ker je sè svojimi misijoni tla izpodkopaval humanizmu, in ker je po svoji navadi marisikeri spis humanistov na gromadi sežgal, ter je v vsem tem našel nasledovavce mej observanti.

Kaker iz povedanega ni težko sprevideti, Bernardinova služba ni bila prijetno in lahko breme. In ker je bil verhutega še bolehav (imel je podagro, protin v nogah), pač tudi ni mogel vselej opravljati te službe, kaker bi bil rad. To je bil tudi poglavitni vzrok, da je poklical (1440) k sebi iz Milana Janeza Kapistranskega, ki se je potem napotil v Rim, menda zato, da bi izprosil Bernardinu rešenje. Papež pa mu je odgovoril, da je z delovanjem Bernardinovim popolnoma zadovoljen, in da prav zavoljo tega observantje potrebujejo še v prihodnje njegovegn vodstva; sme pa si izbrati pomočnika, da ne bo preobložen z delom.

Bernardin je izvolil nato Janeza Kapistranskega za vizitatorja in komisarja v okrajinah: Dženova, Milan in Bolonja.

Dve leti pozneje, l. 1442, mu je smert redovnega generalja Viljema Kazalskega dala priliko, papeža Evgenija IV. zopet prositi, da mu odvzame službo. In zdaj se mu je vstreglo. Imenovanje novega generalnega vikarja pa ni takoj sledilo³⁾).

¹⁾ Podžo ni opustil nobene priložnosti, da ne bi udrihal po »bratih«, zlasti po observantih, ketere imenuje le »potepuhe in nadležne tatove«; iz sramožljivosti — ki je pa on ni poznal niti v svojem življenju niti v spisih — noče, pravi, in ne more govoriti o nesramnih hudobijah te »soderge zločincev«. Enako strastno so napadali observante Brun i (ali Aretino 1369—1444) drugi.

²⁾ Podžo, eden najznamenitiših humanistov, je spisal proti Bernardinu ta-le delca: »*Historia convivalis de avaritia*«, »*Adversus hypocrisim*«, »*De miseria humanae naturae*«. Lepih vspehov svetnikovih ne taji, ali podtika mu slabe namene. — Bernardin je napade humanistov odbijal ter nastopal ko zagovornik ne le svojih bratov, ampak redovništva sploh. Lep zagovor redovnega stanu, odgovor humanistu Valli, je najti v njegovih zbranih delih (T. 2. pag. 138 et sg.). Ohranil se je dolg »*Dialogus inter Religionem et Mundum*« (T. 3. pag. 482 et sg.), kjer naš svetnik in prav kratkočasen način redovništvo v verzih zagovarja; poslužil se je tega sredstva, ker je vedel, da je vezana beseda tedaj bolj mikala in se hitreje širila.

³⁾ Malo poprej so manjši bratje, konventualjci in observantje, padovanske redovne provincije enoglasno za provincijalja izvolili Aljberta Sartean-

Po smerti Bernardinovi so njegovi učenci observantstvo vzdrževali in širili. Izmej teh so najimenitniši: sv. Janez Kapistranski¹⁾, sv. Jakob Marški²⁾ in bl. Aljbert Sarteanski³⁾; ti se skupaj s svojim učnikom, Bernardinom, imenujejo štirje stebri observancije.

Pa za temi izrednimi možmi vidimo še celo versto gorečih redovnikov, ki so z učenostjo in svetostjo delali v korist katoliške Cerkve in zveličanje duš. Papeži so jim izročali imenitne službe: bili so nunciji, legati, apostoljski komisarji na dvorih vladarjev, inkvizitorji

skega. Papežu se je to zdelo znamenje, da je prišel čas združitve konventualjcev z observanti. Izročil je začasno vodstvo celega reda Aljbertu Sarteanskemu, nadejaje se, da bo pri prihodnjih volitvah izvoljen tudi za generalnega ministra. Pa ta nada se papežu ni izpolnila; izvoljen je bil konventualjec Ant. Ruskonski. Tako so observantje zopet dobili generalne vikarje, in sicer Janeza Kapistranskega za Italijo in za okrajine do planin, Janeza Mauberta pa za dežele onkraj planin.

¹⁾ Ta svetnik je bil rojen l. 1386 v Kapistranu blizu Akvile v gorah Abrucih, ter je študiral na vseučilišču v Perudži, kjer je postal doktor prava. L. 1416 je vstopil mej observante, čez jedno leto napravil redovne obljube, in potem skupno z Jakobom Marškim se učil bogoslovja v Fizezolah (nekoliko časa je bil njiju učitelj sv. Bernardin; že takrat se je začelo mej njimi prijateljstvo, ki jih je vezalo celo življenje.) Na svojih 40-letnih misijonih je prepotoval Janez Kapistranski Italijo, Francijo, Nemčijo, Avstrijo, Češko, Moravsko, Šlezijo, Poljsko, Ogersko, Sedmograško, Valahijo, tudi na Jutrovem je bil. Povsod so ljudje v velikih množicah derli vkup, da bi ga videli in slišali. Še javni tergi so bili premajhni za toliko poslušavcev; na tisoče jih je bilo, včasih po 60, 100, 150 tisoč. Njemu gre hvala za slavno zmago nad Turki pri Belemgradu (1456) — tam so ga videli tudi naši slovenski pradedje! Vmerl je 23. okt. 1456 v Iloku v Slavoniji. L. 1690 je bil mej svetnike prištet.

²⁾ Jakob Marški je bil rojen l. 1391 v kastelu Monte Prandone, v jaskinski marki; študiral je na vseučilišču v Perudži, in po doveršenem pravnem študiju dobil častno službo na magistraturi v Florenciji. L. 1416 je vstopil mej observante. Takratni generalni komisarij observantov v Umbriji in Toskani, Bernardin, mu je takoj po novi maši, izročil pridigarsko službo, katero je opravljal potem več ko 50 let. Pridigal je po Italiji, Nemčiji, Norvegiji, Danskem, Avstriji, Češkem, Ogerskem, Hervaškem, Sedmograškem, Rusiji, Bosni, Daljmaciji, Albaniiji; bil tudi na Jutrovem. Vmerl je v Napolju 28. nov. 1476. — L. 1726 je bil mej svetnike prištet.

³⁾ Bl. Aljbert je bil rojen l. 1384 v Sarteau, v provinciji Aréški iz imenitne rodovine Bertini. V študiju je tako napredoval, da so ga prištevali mej najimenitniše greciste in latiniste. Deset let je bil mej konventualjci, potem je l. 1414 prestopil k observantom. Sedem let je preživel nato skoraj edinole v molitvi in učenju cerkvenih pisateljev. Jedno leto je spremljal Bernardina na njegovih misijonih, potem pa samostojno misijonaril. Vmerl je 15. avg. 1450 v Milanu.

proti krivovercem, pridigarji križarskih vojsk^a itd. „Sinovi tega reda so izbrana truma v sveti vojski“, je pisal papež Pij II. „Oni prehodijo vse kerščanske dežele; zdaj varujejo ta, zdaj oni del. Vsako skrivališče delajo sovražniku nemogoče; na njih se drobi napad sovražnikov; kot dobri čuvaji stoje neomahljivo na prednji straži, da uživamo mi mir in pokoj.“

Observantska družina se je razširila po celi Evropi¹⁾. Observantje so dobili tudi stare misijone, ki jih je imel red manjših bratov mej neverniki.

Tako je observantstvo rastlo po številu in se dvigalo po ugledu, konventualjci pa so vse to zgubljali. Proti koncu 15. stoletja torej ni bilo misliti več, da bi bili observanti še kdaj pod konventualjci. Papež Leon X. je sicer poskusil oba tabora zediniti, dati redu enotno vodilo in vodstvo; ali ni šlo. Ker je torej sprevidel, da je mnogoštevilniši del reda po zvezi z manjšim v svojem delovanju oviran, spoznal pa, da so na korist katoliški cerkvi venderle tudi konventualjci, dasi zlasti glede vboštva ne spolnjujejo vodila po čerki: zato je l. 1517 odločil, da imata biti to nadalje dva neodvisna redova, ki naj se v obleki in v življenju razločujeta. In ta redova sta ohranjena še dandanašnji; pravimo pa po naših krajih observantom frančiškani, konventualjcem pa minoriti²⁾.

Videli smo torej, da so papeži sami pogostokrat vplivali na izvolitev observantskega generaljnega vikarja in komisarja³⁾, in da so se

¹⁾ P. Kristofor Vareški (da Varese) je zapisal: »Vsled truda Janeza Kapistranskega, vsled gorečnosti sv. Bernardina in Jakoba Marškega, ki še živi, so se observantski samostani razširili po kerščanskem svetu, tako, da ni pokrajine, ki bi jih pogrešala.« (Acta Sanctorum, T. X.)

²⁾ Observantje so začeli pozneje sicer semtertje popuščati prvotno ostrost, ali red je imel v sebi dovolj žilavosti in življenske moči, da ni razpadel, ampak, da se je sam nadalje prenavljal in pomlajal; celo nov samostojen red je nastal (1525) iz observancije, kapucini. Dandanašnji šteje observancija okoli 23 tisoč udov, in sicer frančiškanski red (Ordo Fratrum Minorum) 15 tisoč, kapucinski red okoli 8 tisoč. — Minoritov je le nekaj nad 1 tisoč.

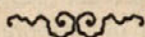
³⁾ Verhovni observantski predstojniki so nosili neketeri naslov generalni vikarij, drugi generalni komisarij ter so bili do Bernardinove smerti za Italijo sledeči:

bl. Pavel Trinški, (dei Trinci), izvoljen leta 1368,

bl. Janez Stronkonski (da Stronccone), izvoljen leta 1390,

sv. Bernardin Sijenski, izvoljen leta 1421 (takrat le za Umbrijo in Toskano),

observantje obnovili po postavni poti — pod nadzorstvom in vodstvom rimske stolice; vedno pa se je treba spominjati tudi, da je h ti obnovitvi največ pripomogel Bernardin, ki je za observante postal to, kar sv. Bernard za cistercijane: ne sicer temeljni kamen, pač pa najmočnejši steber. Sam papež Leon X. povdarja (v bulli „Ite et vos in vineam meam“), da so neketeri observantski bratje pod vodstvom sv. Bernardina po celem svetu oživilili red, ki je bolehal in bil že skoraj mertev¹⁾. Tolike so njegove zasluge za frančiškanski red, da so nekod, zlasti na Poljskem, frančiškane imenovali po njem „bernardinice“.

Spomini na moje romanje v Sv. Deželo.

P. E. P.

36. Carigrad.

(Konec).

Na levem bregu je videti turški arzenalj, kjer se delajo in popravljajo turške vojne ladije. — Izstopil sem v Galati, a šel sem takoj zopet čez most na kolodvor orijentske baljkanske železnice. Zvedel sem, da so pri sv. Štefanu (San Stefano) kapucini, katerih predstojnik je tirolec, magister novincev pa celo kranjec. Odpeljal sem se torej v San Stefano, ki je druga postaja iz Carigrada. Ta vasica, ki je znana vsled svetoš Stefanskega miru iz l. 1878, lepo leži ob morju in obstoji iz samih vilj. Ljubeznivo so me sprejeli dobri kapucini in še bolj so se razve-

Nikolaj Ucanski (da Uzzano), izvoljen leta 1424,

bl. Angelj Čiviteljski (da Civitella), izvoljen leta 1427,

sv. Janez Kapistranski, izvoljen leta 1431.

Poslednji je bil imenovan komisarij za celo observantsko družino, ter je l. 1438 dal čez observante v Italiji postaviti za generaljnega vikarija sv. Bernardina. Leta 1442 observantje niso potrebovali generaljnega vikarija, zato ker je eden njih, Aljbert Sarteanski vladal ves frančiškanski red. Leta 1443 je bil imenovan za komisarja v Italiji Janez Kapistranski.

¹⁾ »Qui, signif ro Nominis Jesu beato Bernardino ductore et praeside, sacri Concilii Constantiensis freti praesidiis, languentem imo pene mortuum, per orbem universum, Ordinem vivificarunt«.

selili, ko sem povedal, odkod da sem. Drugo jutro me je sam predstojnik spremil nazaj v Carigrad. Ko sva prišla tja, sva se za nekaj časa ločila. Dobri pater je imel še nekaj opravkov, jaz sem pa hotel še nekoliko v mesto.

Pogledal sem to dopoldne še janičarski muzej, v katerem so izpostavljeni voščeni in leseni kipi oblečeni tako, kaker so se v raznih časih nosili turški vojaki in uredniki. Iz muzeja se obrnem proti bazarju.

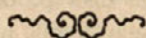
Bazar v Carigradu je celo mesto; ima več trgov in ulic, ki se ločijo v turške, frankovske (zpadno evropske) judovske, gerške, armenske in arabske. Ulice so večinoma pokrite ter obokane s steklenimi strehami. Ni mogoče popisati vpitja v vsih mogočih jezikih in blaga, ki je tukaj izpostavljeno na prodaj. Misli si vse to, kar je pri nas na prodaj in poleg tega še perzijske preproge, lepa dela iz bisernice, volno iz Male Azije, kožuhovino raznoverstnih zverin, staro in novo orožje, zlatnino in srebernino iz Perzije, raznoverstna ročna dela turkinj, čevlje, sladkarije, tabak, z eno besedo vse, kar si moreš misliti, vse, kar moreš poželeti. Navadno v eni ulici prodajajo samo ene verste blago. Prav z velikim zanimanjem sem hodil po pol temnih ulicah in ogledoval raznoverstno blago in ljudi v raznih nošah. Dobri pater kapucin me je svaril, naj nikar sam ne hodim v bazar, kjer se vtegnem zgubiti. Res ni čudo, ako se kedo zgubi v neštevilnih temnih ulicah. Kaker v Kairi in Damasku, tako delajo tudi tukaj rokodelci kar na ulicah. Vhod v prodajalno je večinoma pogrnjen s pregrinjalom. V kotu noter pa leno sedi turški prodajavec in mirno kadi svojó pipo. Akoravno sem dolgo časa hodil po bazarju, vender nisem kupil ničesar. Ko sem prišel nazaj v samostan, sem dobil sobrate že pri obedu. Prav razveselili so se mojega prihoda ljubeznivi sobratje; resno so se bali za me, da bi se ne zgubil, ker jim je povedal pater kapucin, da sem šel kar sam brez vodnika v mesto.

Popoldne sem pogledal v katoliško in gerško katedralo. Na poti v gerško patriarhaljno cerkev sem srečal več lepih kočij, v ketere so bili vpreženi krasni konji. Spremljevalec mi je povedal, da so to suljtanove kočije, v njih se vozijo na sprehod gospe iz suljtanovega harema.

Še enkrat sem hotel videti celo krasno mesto, zato sem zlezel popoldne še na galatski stolp, ki je 50 m visok. Gre se po več stopnjicah navzgor in pride najprej v izbo, ki je opazovalnica za

ogenj. Iz nje se pride po polžastih stopnicah v drugo nastropje in slednjič po 21 stopnjicah na verh. Krasen pogled! Odtod vidiš Bospor sè svojim rajskolepim obrežjem, vidiš suljtanove marmornate palače, ki se od daleč lesketajo, kaker bi bile iz stekla, vidiš Skutar lepo modro Marmara morje in otoke Prinkipo, katerih nisem mogel obiskati. Nadalje vidiš Seraj sè svojimi temnimi cipresami, skoraj neštetilne mošeje z vitkimi minareti. Pred seboj gledaš gnječo ljudstva, ki se tere po novem mostu, proti zapadu zlati rog in sladke vode Evrope proti severu Pero z evropskimi hišami in palačami. Vse to sem videl ob svitu zahajajočega sonca. V sijaju večerne zarje sem gledal na lepo mesto in poslavljal se od njega.

Sè stolpa sem šel naravnost nazaj v samostan in odtod sta me spremila dva patra na kolodvor, odkoder sem se odpeljal zvečer ob osmih. Z Bogom, rajsko lepo mesto! Peš, z vozom in z ladijo sem te ogledal, koliker je bilo v kratkem času mogoče. Lepote tvoje ne pozabim nikedar!

Dve novi baziliki.

Dve cerkvi naše redovne okrajine ste dobili preteklo leto iz Rima častni naslov „b a z i l i k a“, štara Marijina romarska cerkev na Sveti Gori 26. aprilja, nova tudi romarska cerkev Matere Milosti v Mariboru 7. novembra. S tem ste te dve cerkvi deležni postali vseh pravic, ki so bile kedaj podeljene manjšim bazilikam rimskega mesta.

Mnogi naši bravci najberž nevedo, kaj pomeni ime „bazilika“ in čemu se je podelilo tema cerkvama. Vredno bo torej, da o tej reči kaj več povemo; ne kaker bi hoteli le zgolj radovednosti vstrezati, temuč ker upamo, da bi vtegnilo to mariskoga spodbuditi, da bi se s tolikanj večim zaupanjem zatekal v svojih dušnih ali tudi telesnih potrebah tja, kjer jih je že toliko našlo pomoč in tolažbo.

Beseda „b a z i l i k a“, ali bolje „b a s i l i k a“, je vzeta iz gerškega jezika. Izpeljana je iz besede „basileus“, to je „kralj“, in pomeni toliko kaker „k r a l j e v a“ hiša.

Stari Gerki so prvotno imeli kralje, da so jih vladali. Seveda so bili to majhini kralji, ker je imela vsaka deželica in skoraj vsako

mestece svojega. Vender so se sčasoma tudi teh naveličali: mislili so, da se jim bo godilo bolje brez njih, pa' so jih odpravili. V Atenah, najbolj slovečem gerškem mestu, so si izbirali potem vsako leto druge vladavce, ali kaker so oni rekli, arhonte, vseh vkup devet. Pervemu in najimenitnišemu mej njimi so rekli „arhon epónimos“, to je „imenski vladavec“, ker se je namreč nadalje po njegovem osebnem imenu imenovalo tisto leto, ko je on vladal. Drugemu so djali „arhon basileus“, to je „vladavec kralj“. Seveda ni bil pravi kralj in celo mej vladavci je bil drugi, torej menj imeniten ko prvi. In vender so ga imenovali kralja; skoraj smešno je, zakaj. Mislite si, ti slepci paganski so teli nekako preslepiti svoje bogove. Vladavec kralj je imel namreč tiste daritve darovati bogovom, ki jim jih je v starih časih res kralj daroval. Da bi bogovi ne bili jezni, ker jim jih je daroval zdaj le eden iz mej devetih vladavcev, so si mislili „pa recimo temu kralj, če prav ni“. V resnici je bil namreč ta tako imenovani kralj le poglavitni sodnik in ko tak je opravljal svojo službo v nekem mestnem poslopju, ki se je po njem imenovalo „kraljevo stebrišče“, po gerško „sto á basiliké“.

In prav po tem poslopju je prešlo ime bazilika na podobna poslopja v Rimu, kjer je prvo dal postaviti leta 185 pred Kristusom neki Marko Porcij Katón. Njega so potem posnemali drugi bogati možje, ki so dali postaviti podobna poslopja, nekake podstreške z mnogimi kamnitimi stebri noter, ki so nosili streho. V take podstreške so se namreč zatekali v slabem vremenu sodniki, tožniki in toženci, menjavci in trgovci in vsi, ki so imeli ž njimi opravka. V lepem vremenu se je v Rimu pa vse to na tergu pod milim nebom obravnavalo. Pervotne rimske bazilike so bile torej le nekaki podaljški ali dostavki glavnega terga, kjer so tudi stale.

Pozneje so imeli bogati rimljani pa tudi doma v svojih palačah in gradovih zasebne bazilike, to je velike in lepe, z dvema ali štirimi verstami marmornatih stebrov v tri ali v pet delov razdeljene dvorane, kjer so sprejemali svoje sorodnike, goste in prijatele. In prav v takih domačih bazilikah so se kristijani v prvih stoletjih shajali h službi božji, ker vse do cesarja Konštantina, torej do četrtega stoletja po Kristusu, niso imeli cerkva. Še le ko je s tem cesarjem kerščanstvo zmagalo, so se začele cerkve zidati. Natorno je torej, da so dobile prve cerkve podobo baziliké in sicer ne kake očitne bazilike, kakeršnih je bilo tedaj v Rimu dosti že precej različnih od stare Porcijeve, temuč

zasebne bazilike, ki so bile svojo staro podobo do tistega časa zvestejše ohranile. Nekedaj najimenitniša rimska cerkev, sv. Janeza v Lateranu, je nastala celo naravnost iz domače bazilike družine, ki se je imenovala Laterani.

Razen takih domačih bazilik so v prvih stoletjih služila kristijanom za službo božjo tudi poslopja na pokopávališčih, ki so bila navadno majhine odperite kapelice, kjer se je opravljala sveta daritev za tam pokopane. Verni so stali mej tem spred na prostem. Omenjajo pa se tudi na pokopávališčih bazilike.

Cerkve, kjer so se kristijani prvih stoletij zbirali k službi božji, so bile torej vse bazilike. Nič ne bi bilo čudnega, ke bi dan današnji sploh vse cerkve tako imenovali. In v resnici pravijo Rumenci vsaki cerkvi *biserica*, kar se bere *bisérika* in ni izpeljano iz našega „bisera“, temuč izpačeno iz „basilika“. V Rimu pa se najberž zato ni sprejela ta beseda za cerkev sploh, ker so bile tam tudi še v poznejših stoletjih posvetne bazilike, namenjene, kaker nekedaj, pravdam in trgovini.

Cerkve sploh so začeli torej imenovati z gerško besedo „*eklesia*“, kar pomeni prvotno „izklicane“ ali zbrane ljudi, pa se je potem preneslo tudi na zbirališče ali kraj zbora ali shoda vernih kristijanov.¹⁾

Kmalu so se tudi v Rimu začele zidati cerkve, ki niso bile nič več podobne starim bazilikam, ker so bile zidane na drugi način, namreč v okroglico, po zgledu do današnjega dne ohranjenega tako imenovanega Pantheona, nekedaj vsem bogovom posvečene stare paganske rotunde ali okroglice. Takim cerkvam se torej ni moglo reči „bazilika“; ohranilo se je torej to ime za tiste, ki so se zidal v podobi prvotne, ali so večinoma vendar vsaj na mestu prvotnih in torej že zavoljo svoje starosti in svetosti kraja posebno častitljive.

Ime „bazilika“ je postalo zato nekako častno ime, in se je začelo ščasoma celo omejevati le na najimenitniše stare cerkve v Rimu ter dajati tudi posebno znamenitim cerkvam po drugih krajih, če tudi niso zidane v podobi prvotnih bazilik.

V Rimu je zdaj 13 bazilik v liturgično, to je, bogoslužno omejenem pomenu. Mej njimi so štiri večje (majores) ali patriarške

¹⁾ Naša beseda „cerkev“ (bolje pisano „cirkev“) je prav kaker nemška „Kirche“ iz gerške besede „kyriaké“, kar pomeni „Gospodova“ hiša.

(patriarhales) bazilike in 9 je manjših. Veče ali patriarške so: 1. lateranska sv. Janeza Kerstnika, ki se imenuje „mati in glava vseh cerkev“, 2. vatikanska sv. Petra, 3. sv. Pavla ob cesti v Osti^o, 4. Matere Božje Veče ali liberijanska bazilika.

Izmej manjših bazilik se tri prištevajo sedmim glavnim cerkvam rimskim, namreč cerkve sv. Križa, sv. Lovrenca zunaj obzidja in sv. Sebastijana pri katakumbah. Te in prej imenovane veče bazilike se imenujejo tudi „arhibazilike“. Romarji jih po zgledu sv. Filipa Nerija in drugih svetnikov vseh 7 od večernic enega dne do sončnega zahoda družega dne obiskujejo, da se vdeležijo za to podeljenega popolnega odpustka. Ostalih šest manjših bazilik imena so: sv. Marija v Trasteveru, sv. Lovrenec v Damasu, sv. Marija v Kozmedinu, sv. dvanajst apostelnov, sv. Peter v oklepah, sv. Marija na Sv. Gori, tako imenovana po neki Sveti Gori v Siciliji.

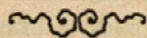
V Rimu in drugod je sicer še več cerkev, ki so po zidavi prave bazilike, tako n. pr. cerkev sv. Klemenca, ki se derži v svojem načrtu podobe starih kerščanskih bazilik zvestejše ko vsaka druga, lepa cerkev sv. Neže zunaj obzidja rimskega itd. Vender naslova bazilike te cerkve zdaj v rimskem bogoslužju nimajo in menda tudi pravic manjših bazilik ne; temu nasproti pa se je, kaker smo vže rekli, v novejših časih ta naslov dal nekim imenitnim cerkvam po raznih krajih sveta, dasiravno po zidavi niso bazilike. Tako veliki cerkvi sv. Frančiška v Asizu 23. marcija 1754, novi Marijini cerkvi v Lurdu itd.

Vprašanje je zdaj pa, kakšne so tiste pravice manjših bazilik rimskih, ki so s častnim imenom podeljene tudi našima novima bazilikama. Da so kaj posebnega, ne moremo reči; so namreč le pravice do nekakih znamenj, ki se nosijo pri procesijah pred duhovščino dotičnih cerkev (zdaj seveda tudi le v cerkvenih mejah), nekakega zvonca: tintinnabulum, in nekake menda velikemu dežniku ali šotoru podobne reči iz belih in rumenih židanih prog: konopéum (κωνωπέον). Per-
votno se je imenovalo tako nekako omrežje okoli postelje zoper komarje ali mušice (konops, κώνωψ se pravi mušica); pozneje se je pa nosila ta priprava pri procesijah menda za streho duhovščini, če je začelo deževati, ker sedaj tako navadnih dežnikov tedaj še niso poznali. Zvonec je imel pa ljudi opominjati, da so se vmikali procesiji, ako so ji bili napoti, ali da so se sploh spodobno zadržali, ko se je približala. Do zdaj se je ohranilo oboje, tintinnabulum in konopéum, pa le ko častno znamenje bazilike, in za naše kraje nima pomena.

Ravno tako odpade pri naših novih bazilikah tretja prednost, namreč posebna obleka duhovščine, tako imenovana „kappa manja“, ki jo smejo nositi tudi v rimskih bazilikah le, kjer so svetovni duhovniki, kanoniki.

Ker potemtakem razen častnega imena ne bi imele naše bazilike nobene prednosti, so prevzvišeni lavantinski knezoškof za tamkajšno še drugači poskerbeli in sicer že preden so ji pridobili naslov bazilike. Obernili so se namreč do kapiteljna in kanonikov rimske patriarhaljne bazilike Liberijanske, sv. Marije Veče, s prošnjo, da bi sprejeli mariborsko cerkev Marije, Matere Milosti, v ožjo zvezo na ta način, da bi imela pravico uživati vse milosti in odpustke, podeljene baziliki sv. Marije Veče, in kapitelj je z listom, danim 11. februarja 1906, s podpisom kardinala višjega duhovnika te bazilike Vincencija Vanutellija in dotičnega tajnika prošnji priterdil.

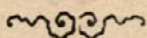
Odpustki liberijanske bazilike, ki jih je zdaj mogoče dobivati tudi v mariborski, so naslednji: P o p o l n i odpustek o praznikih spočetja, rojstva, oznanjenja in vnebovzetja bl. Device Marije; n e p o p o l n i: na svečnico 25 let in 25 kvadragen, v praznik obiskanja (2. julija) 5 let in 5 kvadragen, darovanja Marijnega (21. novembra) 4 leta in 4 kvadragene, povzdignjenja sv. Križa (13. septembra) 3 leta in 3 kvadragene, sv. Mihaela arhangelja (29. septembra) 2 leti in 2 kvadrageni; p o s t a j n i o d p u s t k i: 1. nedeljo adventa 10 let in 10 kvadragen, kvaterno sredo meseca decembra 10 let in 10 kvadragen, na božično vigilijo 15 let in 15 kvadragen, na božični praznik popolni odpustek, v kvaterno sredo v postu 10 let in 10 kvadragen, drugo nedeljo v postu 10 let in 10 kvadragen, veliko sredo 10 let in 10 kvadragen, v veliko nedeljo popolni odpustek, prošnji ponedeljek 30 let in 30 kvadragen, v kvaterno sredo po binkošti 30 let in 30 kvadragen, na praznik sv. Marije snežnice odpustek kakor v tamkajšni cerkvi, v kvaterno sredo meseca septembra 10 let in 10 kvadragen.¹⁾

¹⁾ Ko je bil ta spisek že stavljen, smo prejeli lepo latinsko knjižico prevzvišenega knezoškofa lavantinskega, kjer je blizu vse to in še več in natančnije popisano za duhovnike in sploh učene bravece. Lepa hvala!

Število udov našega 1., 2. in svetovnega 3. reda sv. Frančiška leta 1906.

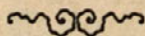
Po najnovejšem štetju ima naš 1. red manjših bratov sv. Frančiška 16977 udov (mej temi 1827 samostanskih tretjerednikov); 2. red (sv. Klare) 9692 redovnic; svetovni tretji red 1,098.840 oseb. Pervi red se je pomnožil v enem letu za 135 udov; 2 red je šel za 240 nazaj; svetovni tretji red je poskočil zu več ko 200 tisoč.

Priporočilo v molitev.

V pobožno molitev se priporočajo najni udje 3. reda skupščine trojiške: Karolj Šuta, Marija Fras, Roza Verlič od Sv. Trojice; Ana Pokrivač od Sv. Boljanka na Kogu; Uršula Kranjec od Sv. Ruperta; Jurij Kraner od Sv. Ane; Štefan Muršič od Gornje Lendove (Ogersko); pazinske: Jozefa (Elizabeta) Ujčič † 11. febr. 1907 v Starem Pazinu.

Na dalje se priporočajo: neka tretjerednica, da bi se razmere v nesrečnem zakonu zboljšale, in da bi zadobila milost božjo, dušni in telesni mir, in da bi se resnično h Bogu obrnila njen mož in sin; Uršula Širaj, tretjerednica za stanovitnost in gorečnost v molitvi, priporoča tudi svojega brata in svojo sestro za vse potrebne čednosti, tudi nekega gospoda dekana, da bi kmalu popolnoma ozdraveli, in domačega duhovnega pastirja; tretjerednica T. M. za ljubo zdravje pri ljudeh in pri živini.

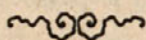

Zahvala za vslišano molitev.

Neka tretjerednica iz Kamnika se zahvaljuje presv. Sercu Jezusovemu, sv. Jožefu, sv. Frančišku in sv. Antonu Padovanskemu za čudovito spreobrnjenje svojega očeta; T. I. za vgodno rešitev dveh službenih zadev po priprošnji svetih duš v vicah; T. M. tretjerednica iz Nove cerkve za pomoč v velikih dušnih britkostih in še dvakratno drugo vslišanje; M. B. iz L. za hitro ozdravljenje.

Za kitajski misijon

so nadalje darovali (poslano k nam): Jakob Korošec (Bad Radein): 1 K; Neža Fernas (Podlipa, p. Verhnika): 2 K; (poslano v Kamnik): Jožefa Snoj (po vredništvu „Glasnika“): 2 K; Neimenovana iz Ljubljane (po č. p. Sigismundu): 5 K 20 v; Andrej Pribac, tretjerednik iz Šmarij (po č. p. Hijacintu v Kopru): 1 K; Angela Rogel iz Tersta za kitajsko deklico, ki naj bi se kerstila na ime Jožefa (kot godovni dar rajni materi): 23 K. — Bog poverni!

Rimsko-frančiškanski koledar za leto 1907.

Mesec aprilj.

1. Pon. velikonočni; sv. Martina, d. m. 2. Tor. vel.; sv. Frančišek Pavl. sp. 3. Srd. vel.; sv. Benedikt Fil. sp. 1. r. P. O. 4. Čet. vel.; sv. Izidor, šk. c. uč. 5. Pet. vel.: sv. Vincencij Fererij, sp. 6. Sob. bela; zv. Tomaž Tol. m. 1. r. 7. Ned. bela; zv. Marija Krescencija, d. 3. r.; zv. Antonija, vd. 2. r. 8. Pon. Zv. Julijan, sp. 1. r. 9. Tor. Zv. Arhangelj, sp. 1. r. 10. Srd. Zv. Karelj Secijski sp. 1. r. 11. Čet. Sv. Leon I. pap. c. uč. 12. Pet. Zv. Angelj Klavaški, sp. 1. r. 13. Sob. Sv. Hermenegild, m. 14. Ned. 2. po vel. n.; Božji grob; sv. Justin, m. 15. Pon. Sv. Cirilj Aleks., šk. c. uč. 16. Tor. Sv. Rafaelj, arh. P. O.	17. Srd. Sv. Cirilj Jeruz. šk. c. uč. 18. Čet. Zv. Andrej Hibern., sp. 1. r. 19. Pet. Zv. Konrad Askol. sp. 1. r. 20. Sob. Zv. Leopold Gajiški sp. 1. r. 21. Ned. 3. po vel. n. Zaščitništvo sv. Jožefa; sv. Anzeljem šk. c. uč. (P. O.) 22. Pon. Sv. Soter in Kaj, m. 23. Tor. Zv. Egidij Asiški, sp. 1. r. 24. Srd. Sv. Fidelij, m. kap. r. P. O. (P. O.) 25. Čet. Sv. Marka, evang. 26. Pet. Mati Božja do brega sveta. 27. Sob. Zv. Jakob Ilirski, sp. 1. r. 28. Ned. 4. po vel. n.; zv. Lukezij ali Lucij, sp. 3. r. P. O.; sv. Pavel od Križa (P. O.) 29. Pon. Sv. Peter, m. 30. Tor. Sv. Katarina Sijenska, d.

P. O. pomeni popolnoma odpustek za vse v cerkvah 3 redov sv. Frančiška.

(P. O.) „ „ „ „ „ samo v kapucinskih cerkvah.

P. O. „ „ „ „ „ le za ude svetovnega 3. reda.

pr. Scheithauerjevimi, to je nastalo v njem samostojno, preden sem poznal dotične novejšje sestave. Vender, koliker bolj opravičena se mi je zdela ketera moja misel, toliko verjetniše mi je bilo, da jo je imel že pred meno kedo; saj so Nemci to reč na vse strani pretehtali in pretuhtali.

Moja dolžnost je bila torej, koliker se je dalo v naših razmerah, seznaniti se tudi z dotičnim teoretičnim slovstvom. In res sem našel neketere dobre ideje zlasti v treh časopisih, ki so obdelovali mej drugim (zdaj so prenehali že vsi trije) teorijo berzopisa ne navezani na kateri poseben že gotov zistem. To so bili češki „Sborník těsnopisný“ (Red. dr. Alfred Rudolf), „Der Kurzschreiber“ (Red. Wilhelm Schickenberg) in „Archiv für Stenographie“ (Red. Dr. Curt Dewischeit). Razprave in preiskave v teh listih mojega načerta niso omajale, temuč le podperle in poterdile. Seveda o splošnem berzopisu za vse jezike prav za prav v njih ni bilo govorjenja, v češkem le o obče-slavenskem, v nemških dveh, zlasti prvem, o raznih nemških in kako doseči zedinjenje. Vender mi je bilo znano, da so si semtertja neketeri ljudje postavili moji podobno, če tudi ne popolnoma isto nalogo. Vsaj dva taka poskusa sem hotel poznati in gotovo bi bil le vesel, ke bi bil našel, da se ta ali oni vjema z mojim. Mislil sem celo, da bi smel to pričakovati, ker se mi je zdelo, da je moja reč tako sama ob sebi dana, da je treba le oči odpreti, pa jo mora videti vsaki prav ko jaz. Vender ni bilo tako. Mojega vzora gospoda izmislicca nista imela pred očmi, tudi namen moj le deloma, le v glavni reči, enotnosti berzopisnih čerk za iste glasove v vseh jezikih. Dotični dve knjižici ste: „Die Weltstenographie (Universal-Kurzschrift) von M. Hesse. Brandenburg 1900“ in „Panstenographie. Allgemeine Stenographie zum Gebrauch in allen Sprachen. Von A. Dirr. Wien Hartleben.“

Iz prve teh dveh knjižic moram reči, da se nisem naučil nič. Dobro je pri njej to, da se ne zgubi ž njo dosti časa; na prvi pogled je namreč očitno, da take stenografije svet ne bo sprejel, dasi se ponuja posebej ne le poglavitnišim evropskim jezikom (pa slovenščini seveda ne), temuč tudi azijskim in afriškim, kaker: Hindustani, Malajalim, Chinesisch, Japanisch, Suaheli, Haussa, Herrero itd. Mnogo boljše je Dirrovo delo. Ne le da se po njem moremo seznaniti tudi s prejšnimi poskusi, ki jih je naštetih v uvodu 17, tudi berzopisne čerke je Dirr izvolil praktičniše in z večjo doslednostjo ter primerno skerbil tudi za glasove, ki jih v nemščini ni. Brez dvojbe bi se po njegovo v resnici dali pisati mnogi jeziki, vsaj vsi, ki jih je v svoj načert naravnost sprejel in mej njimi je tudi naša slovenščina.

Vender meni ni znano, da bi se bilo kje res začelo stenografirati po Dirrovo, da bi bila zbudila njegova knjižica kje kaj navdušenja za tako potrebno in koristno iznajdbo. Kaj bi vtegnil biti vzrok? Morda ne bi bilo težko vgeniti. Ke bi hotel kedo nekoliko nadalje misliti n. pr. o estetični strani Dirrove pisave, ali tudi o razmeri oblike čerk in

svojstva glasov, ki jih imajo pomeniti, skoraj da bi se kmalu prepričal, da to venderle ni tista pisava, ki jo stvar tako rekoč sama zahteva.

Poslednje bi se dalo reči menda tudi o delu objavljenem posred na prvem mestu omenjenem češkem časopisu l. 1903, „Poskusu o jednostný těsnopis slovanský Jos. Düricha“. Tudi ta poskus se meni ne zdi srečen v porabi čerk, niti jasen in legak za branje. Ali so mej tem češki stenografi prišli do kake drugačne vzajemne občeslavske stenografije, meni ni znano. Mislim pa, da bo obče-slavska stenografija le tista prava, ki bo stala na podlagi splošne mejnarodne znanstveno-fonetične stenografije (ali recimo bolje tahigrafije, saj gre tu za hitrost ne za tesnobo).

In prav slavenskim berzopiscem bi menda bila neka splošna tahigrafija pred vsemi potrebna, ker bi vtegnili prav oni največkrat priti v priložnost, ko je treba tahigrafirati v več ko enem jeziku; vsak jezik pisati z drugimi čerkami, pa ne bi bila lahka reč. Seveda tudi to ni lahko, berzopisne čerke tako določiti, da bodo, če ne vsem, vsaj mnogim in raznim jezikom blizu enako primerne. Koliko so se trudili Nemci z obširnimi „Häufigkeitsuntersuchungen“, da bi prav določili berzopisna znamenja svojemu jeziku! Za nas pa so vse take preiskave zastoj. Za splošni berzopis se ne moremo ozirati nanje. Ali nič ne de! Doseže se z njimi tudi v posameznih jezikih ne, kar bi se rado, da bi se dalo namreč pisati tako hitro kaker človek govori. Kedor hoče dohajati hitro govorečega, mora tudi v najboljem berzopisu izpuščati ne le znamenja posameznih glasov, temuč tudi celih zlogov in celo besed. Za to izpuščanje mora imeti poleg nekaj splošnih pač vsak jezik tudi svoja posebna pravila; znamenja za iste glasove pa morejo biti ista v vseh jezikih, ne da bi to hitrosti preveč bilo na škodo. Ta morajo biti kajpada koliker mogoče preprosta in lahka za pisanje in vezanje mej sabo.

Ali kako se o njih zediniti? Kje dobimo vzrok, zakaj ima to znamenje pomeniti n. pr. n, ne pa r ali l itd.? Ta vzrok moramo iskati v sorodnosti glasov. V razmeri, v kateri stoje glasovi eden proti drugemu, v isti razmeri imajo stati tudi njih znamenja od prvega do zadnjega. Tako ne bo v našem berzopisnem sestavu nič samovoljnega, temuč vse strogo dosledno, kaker bistvo stvari samo zahteva, in tako dobimo jasen pregled sorodstvenih razmer jezičnih glasov, na vsak način lepši in boljši od tistega, ki ga ima Rumpelt na litografiranih tablicah priloženih njegovi knjižici „Das natürliche System der Sprachlaute. Halle 1869“.

O takem obcnem tahigrafičnem sestavu torej s posebnim ozirom na našo slovenščino in druge slavenske jezike sem obljubil povedati svoje misli na enem prvih zvezkov tega tečaja. Rad bi bil izpolnil to obljubo, da ni prišlo kaj drugega v mes, kar se ni dalo odložiti. Vender moram tudi zdaj še prositi nekoliko poterpljenja, da si more oskerbeti tiskarna prej še nekatere posebne čerke za potrebe obče-slavskega in splošnega glasoslovja.